

Werkgroepen

Zweefvliegen (Diptera: Syrphidae)

Atlas

Het atlaswerk is met het goeddeels afronden van de soortteksten in nieuw vaarwater gekomen. Uiteraard moet er aan de soortteksten nog het nodige redactiewerk gebeuren, maar het schrijversteam heeft nu de handen vrij voor het werk aan de inleidende hoofdstukken. Een opzet hiervoor ligt gereed en ook de benodigde analysebestanden liggen klaar. De eerste versies van de hoofdstukken moeten eind dit jaar beschikbaar zijn. Intussen werken de tekenaars van Naturalis aan de tekeningen die het boek zullen verfraaien.

Zweefvliegendag

De jaarlijkse zweefvliegendag werd dit jaar op 13 maart gehouden en was nu al voor de vijfde maal geslaagd. De opkomst viel met 28 deelnemers enigszins tegen. Dit vormde de aanleiding om bij de laatste Zweefvliegennieuwsbrief een enquête te voegen om de oorzaak van het wegblijven van mensen te achterhalen. Een verslag van de dag is te vinden in Zweefvliegennieuwsbrief 8 (1).

Stage Daniël Beuker

Sinds maart 2004 loopt Daniël Beuker stage bij bureau EIS-Nederland. Daniël is student aan de Middelbare Bosbouw en Cultuurtechnische School (Helicon-opleidingen) in Velp en doet veldonderzoek aan zweefvliegen van het genus *Microdon* ('kniksprietjes'). Recent bleek in Engeland dat onder de naam *M. mutabilis* twee soorten schuilgaan, die alleen op basis van kenmerken aan de larven en poppen onderscheiden kunnen worden. Daniël bezoekt nu alle recente vindplaatsen van *M. mutabilis* en probeert de larven en poppen, die in mieren-nesten leven, te vinden. Hij heeft inmiddels enig succes gehad, waarover hij zal publiceren in een volgend nummer van de Nederlandse Faunistische Mededelingen.

Menno Reemer

Doros conopseus. Tekening Inge van Noortwijk (Naturalis). Een voorbeeld van een van de illustraties voor de zweefvliegenatlas.

Aculeate Hymenoptera

Witte-hokkenproject bijen

Afgelopen voorjaar is het project 'APIS-hokken' gelanceerd: 'APidae Inventarisatie Saaie hokken'. De eerste doelstelling van dit project is het verzamelen van bijengegevens in 5x5-kilometerhokken waaruit nog geen bijengegevens bekend zijn. Een overzicht van deze 'witte hokken' is verschenen in de Bzzz, het mededelingenblad van de Sectie Hymenoptera van de Nederlandse Entomologische Vereniging. Actuele versies van het overzicht worden vanuit het EIS-bureau per e-mail verstuurd aan alle geïnteresseerden. Wie deze elektronische nieuwsberichten wil ontvangen, kan dit laten weten aan Menno Reemer: reemer@naturalis.nnm.nl.

Meer bijenplannen

In de aanloop naar een overzichtswerk van de Nederlandse bijenfauna zijn, naast het APIS-hokkenproject, nog enkele plannen uitgebroed om tot een mooi eindresultaat te komen.

Wespen- en mierenatlas

De eindredactie van het wespen- en mierenboek is vergevorderd. Er gaat nu op korte termijn met de opmaak begonnen worden en de intentie is om het boek met Sinterklaas in de winkels te hebben.

Spinnendoders

De spinnendoderdag in Amsterdam op 31 januari 2004 was in elk geval getalsmatig een succes: dertig deelnemers. Naast de aculeatenliefhebbers waren er ook een aantal spinnendeskundigen. Deze 'kruisbestuiving' leverde meteen al gegevens over de biologie op (een mijtensort, poten afbijten bij *Pompilus cinereus*) en een paar mooie foto's van spinnendoders in actie. De spinnendodertabel (tweede versie) vond grif aftrek. Hopelijk zal het resultaat van deze dag zijn dat naast nieuwe verspreidingsgegevens ook meer gegevens over de biologie van deze interessante wespengroep zullen binnenkomen. Wie meer wil weten over deze dag kan een verslag lezen in Bzzz 19 en in Blaadje (KNNV, afd. Amsterdam). Van de meeste deelnemers zijn de e-mailadressen bekend en het is de bedoeling hen via dit medium op de hoogte te houden van wijzigingen in de tabel, leuke waarnemingen, e.d.

Op de tweede versie van de tabel is een aantal reacties binnengekomen, die nu worden verwerkt. De definitieve tabel zal te zijner tijd in Nederlandse Faunistische Mededelingen verschijnen.

De controle van de EIS-gegevens vindt nog steeds voortgang. De collectie Pijfers, Natuur Museum Rotterdam en een groot deel van de collectie Amsterdam zijn gecontroleerd. Op het lijstje staan achtereenvolgens Maastricht, collectie Lefeber en collectie Leiden. Na publicatie van de definitieve tabel zal ook een begin worden gemaakt met het controleren van de determinaties van zeldzame of moeilijk te determineren soorten.

Determinatietabellen

Naast de hierboven genoemde spinnendodertabel is er ook een sleutel tot de Nederlandse Nomada's in druk. Deze verschijnt dit voorjaar in Nederlandse Faunistische Mededelingen. Hiermee wordt de Nederlandstalige determinatieliteratuur over bijen en wespen in korte tijd sterk uitgebreid. Hopelijk zal dit een stimulans zijn om ook van de overige groepen sleutels samen te stellen.

Theo Peeters, Menno Reemer & Hans Nieuwenhuijsen

Kokerjuffers (Trichoptera)

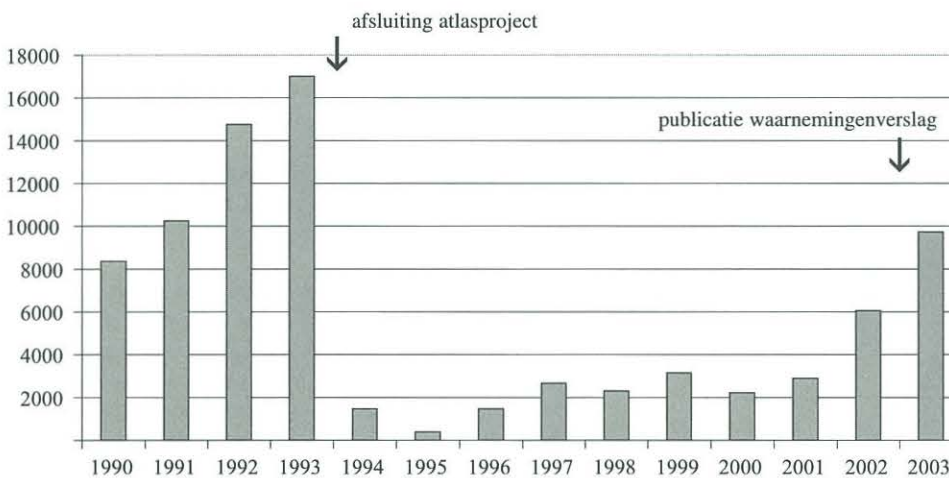
De werkgroep die sinds de dood van Geijskes (1985) uit slechts één persoon bestond, is nu uitgebreid met zeven nieuwe leden. Een gevolg van deze nieuwe impuls is een uitbreiding van de lijst van Nederlandse soorten met 10 nieuwe soorten, een aantal opnieuw verschenen soorten die sinds 1950 niet meer waargenomen waren en vindplaatsen van (zeer) zeldzame soorten, die veel minder zeldzaam blijken te zijn dan tien jaar geleden gedacht werd. Er wordt een publicatie over voorbereid.

Waar in 2003 nog vermeld werd dat er ruim 19.000 gegevens in het landelijke kokerjufferbestand waren opgenomen, is de stand van zaken nu dat het er ruim 30.000 zijn. Dit getal zal nog groeien door opname van veel grijze literatuur. Hieraan kleeft tegelijkertijd het bezwaar dat controle van de determinaties van bijna uitsluitend larven vaak niet heeft plaatsgevonden en nu ook niet meer mogelijk is. Er wordt wel naar gestreefd om binnen een jaar een voorlopige atlas uit te geven.

De verspreidingskaartjes komen dan niet in de aangekondigde larventabel, waarvan het manuscript inmiddels naar de KNNV uitgeverij is gestuurd. Deze tabel is door EIS gestimuleerd en gesponsord door STOWA en komt waarschijnlijk in het najaar van 2004 uit.

Bert Higler

Figuur 1. Aantal bij EIS binnengekomen sprinkhanenwaarnemingen per jaar.

Sprinkhanen (Orthoptera)

Mede naar aanleiding van het waarnemingenverslag 2003 en de werkatlas voor het Limburgse sprinkhanenproject hebben veel mensen hun waarnemingen ingestuurd. In totaal kunnen dit jaar zo'n 15.000 waarnemingen worden toegevoegd aan het hoofdbestand. De stijgende lijn wordt daarmee doorgezet en in 2003 zijn nu meer waarnemingen binnengekomen dan in 1990, het eerste jaar van het atlasproject (zie figuur 1). Ik wil bij dezen iedereen bedanken die gegevens heeft aangeleverd.

Op 29 januari j.l. werd het Beschermingsplan sprinkhanen en krekels in Limburg gepresenteerd in Horn. Het plan werd goed ontvangen door de Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Limburgs Landschap en kreeg ruim aandacht in de Limburgse media (krant en radio). In 2004 heeft de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen de eerste acties ondernomen ter bescherming van enkele sterk bedreigde populaties.

Van 5 tot 7 maart 2004 vond de achtste Tagung van de Deutsche Gesellschaft für Orthopterologie (DGfO) plaats, in Osnabrück. De dag was met zo'n 75 personen goed bezocht en er was een interessant lezingenprogramma. Godfrey Hewitt was de hoofdgast en hij leidde het thema hybridezones bij sprinkhanen in met een overzicht van zijn uitgebreide onderzoek in Zuid-Europa. Verder was er een set lezingen over de invloed van brandbeheer op sprinkhanen. Hieruit bleek dat branden als beheermaatregel serieuze aandacht verdient, omdat het in eerste instantie desastreus lijkt voor de natuur, maar op de langere termijn gunstige vegetatiestructuren kan opleveren, met de bijhorende fauna. Daarnaast nog talloze lezingen met als Nederlandse bijdrage lezingen van Wilbert Kerkhof (over sprinkhanen in de Nederlandse duinen) en Roy Kleukers (over het Beschermingsplan Limburgse sprinkhanen). De avonden werden doorgebracht in een Bierstube annex bierbrouwerij.

Sinds het uitverkocht raken van het sprinkhanenboek uit 1997 was er voor de Nederlandse markt weinig literatuur beschikbaar. Dat gaat dit jaar veranderen. Dit voorjaar verschijnt de nieuwe sprinkhanentabel van de Jeugdbondsuitgeverij. Deze is voor 3 euro te bestellen via de website van de Jeugdbondsuitgeverij (www.jeugdbondsuitgeverij.nl). In het najaar van 2004 staat een veldgids sprinkhanen en een herdruk van het sprinkhanenboek op het programma.

In 2003 is het Atlasproject Limburgse Sprinkhanen gestart. Het betreft een samenwerkingsverband tussen de sprinkhanenwerkgroep van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg en EIS-Nederland. In 2004 zal bepaald worden hoeveel seizoenen veldwerk nog nodig zijn en wanneer het boek gepubliceerd moet worden. Ondertussen gaat het project op volle kracht door.

Er worden excursies georganiseerd, een website gemaakt, een e-mailnieuwsbrief rondgestuurd en witte hokken gevuld. Wie zich wil aansluiten kan zich opgeven bij Wouter Jansen (w.jansen@ikl-limburg.nl).

In de zomer van 2004 zal het radioprogramma Vroege Vogels uitgebreid aandacht besteden aan sprinkhanen. Vanaf begin juni wordt om de twee of drie weken een soort voorgesteld, waarbij de nadruk ligt op het geluid.

Roy Kleukers

Libellen (Odonata)

Zoals reeds vermeld in de vorige nieuwsbrief zijn er afgelopen jaar bijzonder veel waarnemingen ingeleverd. Het grootste deel van de waarnemingen is nu verwerkt hoewel er nog steeds een kleine achterstand is. Ongeveer gelijktijdig met deze nieuwsbrief verschijnt het waarnemingenverslag ongewervelden 2004 waarin nieuwe kaartjes worden gepresenteerd van een groot deel van de soorten. Opvallend is dat de veranderingen van de verspreidingsgebieden onverminderd snel verdergaan en dat bijna alle soorten in de lift zitten. Dit geldt zelfs voor enkele soorten waarvan enkele jaren geleden nog geveesd werd voor hun voortbestaan in Nederland.

Behalve het waarnemingenverslag is onlangs een verspreidingsatlas van de Drentse libellen verschenen (Manger, R. & G. Abbingh 2004. Libellen in Drenthe, verspreidingsatlas 1995-2003. Libellenwerkgroep Drenthe, Assen. ISBN 90-9018267-5). Deze is bedoeld als werkatlas voor een uiteinde-

lijk te maken 'echte' atlas van Drenthe maar is al redelijk uitgebreid en zeker de moeite waard. De werkatlas is een gebonden boekje in A5 formaat met 59 zwart-wit foto's en 46 verspreidingskaartjes. Het is te bestellen door 9 euro over te maken op postbankrekening 96.97.486 t.n.v. Libellenwerkgroep Drenthe, Assen, onder vermelding van 'werkatlas'. U krijgt de werkatlas dan thuis gestuurd.

Het veldseizoen 2004 zal grotendeels in het teken staan van de in opdracht van LNV uitgevoerde Inhaalslag Habitatrichtlijnsoorten. Voor dit samen met De Vlinderstichting uitgevoerde project moeten alle kilometerhokken waar in de periode 1980-2000 soorten van de Habitatrichtlijn zijn waargenomen maar waar ze vanaf 2000 niet meer zijn waargenomen opnieuw worden onderzocht. Daarnaast moeten ook hokken worden onderzocht waarvan een redelijk vermoeden bestaat dat deze tegenwoordig geschikt zijn voor een Habitatrichtlijnsoort. Het veldwerk wordt grotendeels uitgevoerd door vrijwilligers maar de organisatie van het veldwerk en de verwerking van de gegevens levert nog steeds een monsterklus op. Eindresultaat van deze exercitie is dat we eind dit jaar een volledig up-to-date beeld hebben van de noordse winterjuffer *Sympecma paedisca*, rivierrombout *Gomphus flavipes*, gaffellibel *Ophiogomphus cecilia*, groene glazenmaker *Aeshna viridis* en gevlekte witsnuitlibel *Leucorrhinia pectoralis*.

André Hospers & Vincent Kalkman

Bureau EIS-Nederland

Bereikbaarheid bureau en medewerkers

Bureau EIS-Nederland

telefoon 071-5687670

e-mail eis@naturalis.nnm.nl

Daniël Beuker (geen vaste dagen)

telefoon 071-5687413

beuker@naturalis.nnm.nl

Arno Boesveld (geen vaste dagen)

telefoon 071-5687413

eis@naturalis.nnm.nl

Peter van Helsdingen (geen vaste dagen)

telefoon 071-5687413

e-mail helsdingen@naturalis.nnm.nl

Vincent Kalkman (ma-vr)

telefoon 071-5687413

e-mail kalkman@naturalis.nnm.nl

Roy Kleukers (ma, di, do)

telefoon 071-5687578

e-mail kleukers@naturalis.nnm.nl

André van Loon (di, wo, (do))

telefoon 071-5687670

e-mail loona@naturalis.nnm.nl

Menno Reemer (ma-vr)

telefoon 071-5687594

e-mail reemer@naturalis.nnm.nl

John Smit (ma-do)

telefoon 071-5687594

e-mail smitj@naturalis.nnm.nl

